

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 60 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 21. junija 1895.

Politiški oddelek.

Kriza.

Ministerstvo Windischgrätzovo in pa koalicija [ne moreta dovršiti velike naloge, katera sta bili prevzeli. Temu se mi ne čudimo. Ni z lepa najti v zgodovini parlamentarnega življenja dogodka, kjer bi se bilo tako lahkomišljeno postopalo, kakor pri sklepanji koalicije. Gospodje niso na drugega mislili, kakor da vržejo Taaffeja; za to se pa še nobeden menil ni, kako pa mislijo sami vladati in izvesti velike naloge, katere se lotijo. Predno se je sklenila taka zveza, bi bili vendar morali gospodje v glavnih načelih prevzete naloge biti jedini. Le potem bi se moglo njih delo imenovati državniško, drugače je pa veterijaško.

Grofa Hohenwarta so levičarski in konservativni listi tedaj proslavljali za rešitelja države in kot takemu se je na Gorenjskem od neke strani dobila zaupnica. Sedaj naj tisti nauduševalci za koalicijo, katerim je ta zaupnica veljala, se resno vprašajo, če ni država sedaj v kritičnem položaji, nego je bila ob odstopu grofa Taaffeja. Tisti politiki, ki so tedaj se toliko pehali za koalicijo, bi najpametneje naredili, če kar zginejo z pozorišča, ker svojo nezmožnost in nerazsodnost so dovolj pokazali.

Kako lahkomišljeno se je postopalo, to se je videlo tudi glede celjskega vprašanja. Od strani naših konservativnih poslancev se je zagotavljalo, da so se celjske dvojezične gimnazije oziroma paralelke jim za gotovo obljubile. Mi bi bili mislili, da je stvar vendar tako določno dogovorjena v klubih in pismeno potrjena, da nobena stranka o tem ne more tega več tajiti. Ko se je pa stvar sprožila v budgetnem odseku, je pa poslanec Menger naravnost trdil, da levičarski klub o tem nič zvedel ni. Če so levičarji kaj obveznega obljubili, je vendar moral klub sklepati; še le na podlagi dotičnega sklepa se je potem moglo kaj obljubiti Slovincem.

Mi mislimo, da tudi se tako strogo tajno v parlamentarnih krogih ne morejo stvari vršiti, da bi desničarji do sedaj ne bili nič izvedeli o tem, če se je stvar obravnavala v klubu ali ne. Mi vemo, da se bodo naši koaliranci s tem izgovarjali, da so do zadnjega neodjeljivo poganjali se za celjsko gimnazijo. Toda mi moramo reči, da ko bi bili o pravem času pokazali več odločnosti, pa bi gimnazijo v Celji Slovenci že bili lani jeseni imeli.

Kakor hitro se je izvedelo, da levica ni v klubu se izrekla za to gimnazijo, da vsacega njenega člana veže ta sklep tako, da sicer mora iz stranke izstopiti, bi bili morali grof Hohenwart in pa drugi slovenski poslanci zahtevati, da se to zgodi in pismeno potrdi, drugače bi bili zapretili, da takoj brez odlašanja pojdejo v opozicijo. V začetku koalicijske dobe bi bila levica presrčno rada še marsikaj dovolila, dokler je imela kaj upanja, da se volilna reforma reši po njeni želji. Seveda sedaj, od kar je pododsekov načrt volilne reforme zagledal beli dan, ni bilo na nobeno prijenljivost levičarjev več računati. Sedaj je jim bilo na tem, da koalicijo razbijejo.

Na videz je povod krizi celjsko vprašanje, v resnici je pa le pretveza, pravi povod je volilna reforma. Naj se zagotovi levičarjem, da se izrinejo petakarji iz sedanjih volilnih kurij in osnuje nova kurija po njih željah, pa dovolijo Slovincem v Celji popolnoma čisto slovensko gimnazijo in po vrhu še pravno akademijo v Ljubljani in ljudske slovenske šole v Gorici in v Trstu. Ko je pa vprašanje o volilni reformi se zanje ne ugodno zasukalo, pač ni bilo misliti več na nobena pogajanja. Čuditi se moramo najivnosti tistih mož, ki so mislili, da bi morda levičarji kot kompenzacija za celjsko gimnazijo dovolili pravno akademijo v Ljubljani. Njim je bilo na tem, da se koalicija razdere in je le naravno, da so odklonili vse posredovalne predloge.

Levičarji so le vstopili v koalicijo, ker so se nadejali, da se volilna reforma zanje tako povoljno izvrši, da si zagotove ne le sedanje postojanke, temveč si še pridobe nekaj novih, zlasti tiste, katere so zgubili.

Najbrž se je jim na pol nekaj tacega obljubilo. Ni brez pomena, če so levičarji poslednje dni na vsa usta naglašali, da so baš levičarski vodje cesarju priporočali kneza Windischgrätza za ministerskega predsednika. Gotovo so ž njim se kaj dogovorili poprej, kajti kar tako bi ga ne bili priporočali. Primerno se je pa jim zdelo, da ti dogovori ostanejo tajni. Vlada je z začetka tudi vse storila, da vstreže levičarskim željam. Plener je izdelal davčno predlogo, s katero bi bil petakarje pripravil ob volilno pravico in mnogo mestnih okrajev bi vsled tega bili pridobili levičarji, knez Windischgrätz je pa prvič bil predložil neka načela volilne reforme, ki so bile kar ukrojene po levičarskih željah.

Tedaj je že grof Hohenwart spoznal, kaj se name-rava, a se je bal za svojo državniško slavo, katero je žel ob sklepu koalicije, in ni hotel kar razrušiti te zveze, kar bi bila njegova dolžnost, temveč je le volilno reformo po dotičnih načelih omogočil. Da je mož tedaj silil, da se stvar odloči, bi bila že danes jasna; tako so pa stvari tako zamotane, da bode res težko najti izhoda.

Po levičarskih časopisih se pa sedaj kriči o slo-venski nenasitljivosti in o celjskem vprašanji, da se slepe volilci. Levica namreč neče povedati, da je le zaradi vo-lilne reforme napovedala vladi boj. Levica hoče veljati za napredno in liberalno stranko, a njene nakane zaradi volilne reforme so pa tako nazadnjaške, da ž njimi ne more stopiti pred liberalno občinstvo. V nekaterih krajih so že liberalni volilci poprej se odpovedali zjedineni levici.

Da bi lepše prišli iz koalicije in tako vsaj nekoliko mogli računati na simpatije prebivalstva, pa prepričujejo svet, da so prisiljeni iti v opozicijo zaradi celjskega vpra-šanja. Tako se hočejo izigravati za varuhe nemštva v Avstriji. To se nekoliko vleče posebno pri tistih nemških volilcih, ki razmer ne poznajo in res mislijo, da Slovenci kar Nemce deremo.

Koalicija se je faktično že razbila in vlada odstopi. Začasno bode še nekaj časa vodila posle. Razmere urav-najo se še le jeseni. Kako, o tem se danes še le ugiblje. Levičarji si prizadevajo, da bi obnovili koalicijo brez nemških konservativcev in Slovencev in za to vanjo pri-tegnili menda nemške nacionalce. Upamo pa, da se to ne zgodi, da zlasti Poljaki ne vstopijo v tako zvezo. Pa tudi v višjih krogih bi taka koalicija zadela na upor. Sicer pa tudi ni misliti, da bi taka nova koalicija mogla rešiti volilno reformo in brez nje bi pa zanjo ne bilo obstanka.

V ponedeljek imeli so levičarji posvetovanje in bili sklenili, da izstopijo iz koalicije, ako se v budgetnem odseku dovoli svota za dvojezično gimnazijo v Celji. To pa na druge stranke ni dosti vplivalo. Noben ni si več prizadeval levičarjev pridržati v koaliciji, kajti vodje dru-gih strank so vedeli, da to ni več mogoče. Če se od-strani to težavo, pokaže se več družih. Ministerski svet

je pa bil že poprej sklenil, da vlada da ostavko, ako le-vica izstopi iz koalicije.

V torek zvečer je budgetni odsek imel sejo in z ve-čino vsprejel postavko za dvojezično celjsko gimnazijo. Ta seja je bila zanimiva. Bili so zbrani vsi odsekovi člani in kacic 100 družih poslancev je bilo prišlo po-slušat. Ko se je postavka vsprejela, je grof Kuenburg v imenu levice naznanil, da izstopijo iz koalicije.

Drugi dan je pa ministerstvo dalo ostavko in sesta-vila se je začasno nova vlada. Dva dosedanja ministra grof Welsersheimb in vitez Jaworski sta vstopila v novo-ministerstvo. Ministrom notranjih stvari je bil imenovan dolenjeavstrijski cesarski namestnik grof Kielmansegg, ki prevzame tudi načelstvo nove vlade. Finančnim ministrom je imenovan sekcijski načelnik v finančnem ministerstvu Böhm-Bawerk. Druga ministerstva ostala so izpraznjena, in se je njih začasno vodstvo izročilo prvim sekcijskim načelnikom dotičnih ministerstev. Kakšna da bo ta nova vlada, je danes prezgodaj ugibati. Položaj se tudi menja od dne do dne. Liberalci so s Kielmanseggom, ki je rojen Hanoveranec in protestant, jako zadovoljni. Kot dolenje-avstrijski namestnik se je posebno kazal neprijaznega protisemitom. Porabil bode najbrž ves svoj vpliv, da kr-ščanski socialisti na Dunaji ne dobe mestne uprave v roko. Sicer pa ima vse ministerstvo bolj uradniški značaj in zatorej upamo, da bode precej nepristranski vodilo svoje posle. Posebno upamo, da se ne bode svoboda pod njim tako kratila, kot se je pod Windischgrätzom, ki ni bil prijatelj nobenega svobodnega gibanja.

Kaj bode pa s celjsko dvojezično gimnazijo? S tem, da je v proračunskem odseku dovoljena, še ni zagotov-ljena, da se res osnuje. Sedaj je še vprašanje, če se reši redni proračun pred razhodom državnega zbora, ali se pa dovoli le budgetni provizorij za več mesecev. V po-slednjem slučaju bi bila celjska gimnazija pokopana. Pa tudi v prvem slučaju je negotova. Vse je odvisno še od pogajanj mej strankami glede bodoče večine. Mnogo je odvisno od tega, kaj store Poljaki, ko se bode stvar v zbornici razpravljala. Če se ta čas kaj dogovore z levi-čarji, pa nas lahko puste na cedilu. Mi ne mislimo, da bi glasovali proti dvojezični gimnaziji, a mogoče je, da jih mnogo manjka pri seji, kar pa utegne zelo vplivati na odločitev, ker bode poletni čas itak mnogo poslancev manjkalo v zbornici. Tudi je mnogo odvisno od tega, kako je začasna vlada Slovincem naklonjena.

Ravno tako je prezgodaj ugibati, kakšna bode bo-doča vlada. Vse to je odvisno od tega, kako se razvije razmerje strank v zbornici poslancev. Levičarji napenjajo vse sile, da bi radi zopet prilezli na krmilo. Nadejamo se, da se jim to ne posreči, ker potem bi zopet imeli prejšnje težave. Tolažljivo je že to, da se je imenoval nov finančni minister in se je tako Plenerju nekako zaprl povrat.